

KOLOZSVÁRI KÖZLÖNY.

SZERKESZTŐI SZÁLLÁS:
Piacsor 452 szám alatt.

Megjelen a lap hetenkint háromszor u. m. kedden, csütörtökön és szombaton délen.
Ára évnegyedre 3 ft. o. é. Hirdetési ár: négyhasábos sorért először 7 kr., másodszor 6 kr., harmadszor 6 krajczár o. ért. s minden hirdetés után 30 kr. bélyegdíj. Előfizetés s hirdetés a kiadó-hivatalnál kezeltetik.

KIADÓ-HIVATAL:
Középtetca, STEIN J. könyvkereskedése.

Figyelmeztetésül!

Jelen hó elejével lapunk folyama új évnegyedbe menvén át, figyelmeztetjük tisztelt olvasó közönségünket, hogy előfizetéseiket mielőbb beküldeni méltóztassanak, minthogy a terhelő bélyegadó miatt felesleges példányokat nem igen nyomathatunk.

Előfizetési díj:

Félévre 6 frt.
Évnegyedre 3 „
Egy hóra 1 „

Az előfizetési pénzek kiadó Stein János közép-utcai könyvkereskedéséhez küldendők.

Kolozsvár, július 14-kén 1862.

(D) Közelebbi számunk „Különléle” rovatában egy adminisztratori rendelvényt adunk közre, mely a végett küldetett szét Dobokamegyében a szolgabírókhoz, hogy a nép szavazata után vegyék be, melyik község minő nyelvet akar használni; arról is hallottunk, hogy aztán a szolgabíróktól minő utasítások s újmutatások mentek ki az illető lelkészekhez.

Az említett adminisztratori rendelet hivatkozik az oct. 20-diki diplomára, és a december 21 ki főségi kéziratra. Mi erre csak azt jegyezzük meg legelőbb is, hogy az uralkodó főség soha sem rendelkezik közvetlenül az adminisztrator urakhoz, következésképp nem is nekik kell kezdeményezni az ily rendelekek végrehajtását; hanem be kell várniuk míg e részben a közvetlenül fölöttük álló gubernium, vagy a közgyűlés rendelkezik. A felettébb nagy buzgalom is olykor czélra nem vezet, és oly fontos kérdést, mint a hivatalos nyelv ügye, nem lehet csak úgy az eresz alatt eligazítani; mert a nyelv igényeire nézve valamely községben nemcsak a fejszám, de a birtok is fontos tényező, s az hogy kiki saját anyanyelvén perelhesse, s kihez kihez megérthető intézkedéseket tegyen az illető hivatal, a nem is községi, hanem egyéni jog. Ennélfogva a fenemlített fejedelmi szabály végrehajtása annál inkább csak is illetékes uton történhetik, mert merülhetnek fel oly jogsérelem feletti panaszok, melyek ellátása a legfőbb hatóságokhoz tartozik. Ha kimondatott a nyelvnek szabad használata, akkor abban nem a többség szavazata dönt, hanem az, hogy a beadványok minő nyelven keltek, és a rendelvények minő ajku egyénhez küldetnek ki; mert a nyelv szabad használatában a czél az, hogy a nép a kormányzást értse. És éppen ezért e kérdéssel nem lehet hirtelenkedni, ezt tilozatosan kell, hogy a törvényhozás vágy időszakilag az udvar formulázza, s kiadja a kormánynak, hogy az saját felügyelete alatt végrehajtsa a megyék által.

Az october 20-ki diploma nem szól a nyelvről, s nem tudjuk Buttyán ur miért bivatkozott arra? Az 1861. december 21. báró Kemény Ferencz ő cseljához intézett kézirat szól már a nyelvkérdésről és pedig ezeket mondja:

„Az ország különféle nyelveire vonatkozólag a régibb törvényes szokás megtartása mellett szabállyal szolgáljon: hogy Erdély nagyfejedelemségem valamennyi nemzetisége és vallása, mind városi, mind falusi községei községi, egyházi és iskolai ügyeik nyelvét szabadon választathatják; hogy továbbá a megyei városi és községi tárgyalásokban mindenik használatba bármelyiket az országban divatozó nyelvek közül, úgy szintén bármelyik nyelven adhat be irást a hatóságokhoz, melyre ezek ugyanazon nyelven tartoznak felelni; hogy végre a politikai s törvénykezési hivatalok a közvetlenül a községnek szóló minden rendeleteket azon nyelven adják ki, mely a községi ügyek, hivatalos nyelve.”

Tebát ezen az adminisztrator által idézett legfelsőbb kéziratban legelőbb is ki van mondva, hogy a nyelvre nézve a régibb törvényes szokás megtartatik, következésképp az ország törvénykezési s közigazgatási nyelve marad a mi volt századok óta, s a mi 1849-ben törvénybe is igattatott. Ő fősége azonban szabállyal rendeli, hogy az illető községek keblüi ügyeikre nézve a hivatalos nyelvet szabadon választathatják, hogy kiki saját nyelvét hasz-

nálhatja a megyei, városi s községi tárgyalásokban, s beadványokban; s a hivatalok ugyanazon nyelven tartoznak válaszolni. Hogy már ama választás hogyan effectualtassék, arra nézve vagy a kanczelláriának, vagy a megyegyűlésnek kell intézkedni, mert megyei statutumaink szerint a községi ügyekben sincs suffrage universel, és a felső s alsó tábla rendszer analogiaja van megtartva a községeknek, a mennyiben minden községi határozatnál egyik fél a főbirtokosság, s a határozat csak akkor érvényes, ha a főbirtokosság is beleegyezett; s ha meg nem egyeznének, akkor mindkét félnek fenáll joga a recursushoz, s a vitát felsőbbhatóság döntheti el. Látni való tehát, hogy e kérdést nem lehet úgy csak futtában végrehajtani.

Ezen uralkodói szabályban a község hivatalos nyelve nem kötelező az egyénre nézve, ha például tíz magyarra esik egy román egy községben, az a többség nem kényszerítheti a románt, hogy a község nyelvén pereljen, hanem tartozik a város vagy község magyar tanácsa felvenni a román kérelmet, s arra románul válaszolni stb. És viszont, hol a románság van többségben, szintén tartozik a magyart magyar nyelven idézni, kihallgatni stb. Mert a nyelv nem községi, hanem egyéni jog, a község nyelvének meghatározása csak a közigazgatás érdekében szükséges, a mennyiben tudni kell, hogy a felülről jövő rendeletek minő nyelveken küldessenek valamely községhez.

Ezen főségi rendelet végrehajtása e szerint még részletes utasításokat követel, s éppen azért is a végrehajtás nem bízott az adminisztrator urakra, a hozott törvények és fejedelmi parancsok a kanczelláriától leküldetnek a kormányzékhoz, a kormányzék leküldi a megyéhez, a megyék annak végrehajtását saját intézkedéseik szerint bízzák a tisztségre vagy egyes bizottságokra. És ha valaki az eljárás alatt jogai sérelmét látja, úgy folyamodik az őt terhelő eljárás vagy határozat ellen a guberniumhoz, onnan az uralkodóhoz.

Ez a dolgok rendje s a ki az administratio terén egy megye élére áll, nagyon szükséges tudnia azt, hogy az uralkodó főség sokkal magasabban áll, hogysem rendeleteit végrehajtás végett közvetlenül az adminisztrator urakhoz küldené. Annnyival kevésbé fogja pedig azt eltűnni, hogy valamely megye tisztviselői saját auctoritásukkal decretáljanak valamely megyének törvénykezési nyelvet, holott az államnyelvet az évszázados gyakorlat s az 1849. i törvények meghatározták s ő felségének 1861 dec. 21-én kelt b. Keményhez intézett legfelsőbb kézírata is határozottan megrendelte, a nyelvre nézve a régebbi törvényes szokás megtartását.

Tebát ne zavarjuk össze a szerepeket. A tisztviselő, a hivatalnok soha sem lehet agitator; ő mérséklő, jót akaró, kibékítő hivatással bír, s okvetlenül tudnia kell megkülönböztetni azt, mi az ő hatásköre, s mi a kormányzéké, kanczelláriáé, uralkodóé és az országgyűlésé.

Csak Törökországban ment az, hogy minden basa cselekedett saját belátása s tetszése szerint.

Azt felelnék talán ezen észrevételeinkre, hogy a kanczellária és gubernium elhalasztá ezen főségi rendszabály teljesedésbe vételét.

Jól van, de akkor sem az adminisztrator urak kötelessége s joga az, hogy a kanczellária és kormányzék teendőjébe vágjanak, hanem a törvényes ut az: hogy a községek folyamodjanak a közgyűléshez, hogy azon fejedelmi rendszabály érvényesítését sürgetssék; ekkor a megyegyűlés felír, hogy hírlapokból olvasott egy fejedelmi levelet, s kéri a kormányzékot, hogy annak a megyékre leendő megküldését eszközölje sat. Tebát ha agítani, vagy hasznos rendszabályt sikerrel akarunk érvényesíteni, tartsk meg a törvényes formalitásokat. Ha nincs megyegyűlés, akkor a tisztség közvetítheti a községek ily kérvényét a kormányzék-nél, amde saját auctoritásából decretálni szabályokat nem áll jogában.

A földbirtok becse.

IX.

Ez a kilenczedik cikk, melyekben a főnebbi czim alatt ezuttal államoeconomiái, s politikai viszonyaink solidaritását szellőztettük. Kimutattuk a birodalom két külön történelmi, külön államgazdasági, és így külön autonomiát szükségű intézvényi érdekeit; kimutattuk, hogy a közigazgatás természete összeköttetésben van az eldarabolt földbirtok millió barázdaival, hogy a magántörvénykezés a commas-

salatlan birtokok spoliatorai ellen sajátságos eljárást követel; kimutattuk, hogy a politika magasabb regiojában hogyan birkozik a Lajthán tuli mercantil érdek a Lajthán inneni physiocrat érdekekkel; egy szóval kimutattuk, hogy búzaszemeink lisztjével Verbőczy Hármastörvénykönyve, s a Moldva-Oláhsország felé járatlan utakon döcögő hétfalusi szekér karavánnal a corpus juris, s lehető industriánk és physiocrat alapokon kereskedelmünk jövőjével a szakminiszteriumok minő összeköttetésekben állanak. Még csak két kérdést tűzünk ki ezuttal elmélkedésünk tárgyaúl u. m.

a) Örökre kell-e ezen harcznak folynia, ama dualismus miatt, mely nemcsak a jogi, de a mint már kimutattuk, az oeconomiai kérdésekben is a birodalom két külön része közt létezik? Valjon oly harcz-e ez, melynek multhatlan eredménye csak az lehet, hogy valamelyik fél a másik rovására elbuk-jék? avagy vannak oly érintkezési pontok, melyeket ha keresünk és eltalálunk, a kétoldalú erők kölcsönös összehatása által, kölcsönösön emelkedő jólétre számíthatunk? És

b) valjon míg az aránytalan fegyverrel harczolunk, minő erő által védheti a nemzet az anyagi téren legalább azon status quot, mely habár nem igen biztató és jutalmazó, de annyi fölnyit mégis megtartott még Árpád nemzetére nézve, hogy saját vérén szerzett s alapított országaiban mind, mind övé a földbirtok absolut nagyobb része.

Mostani cikkünk tárgya az első kérdés fejtegetése lesz.

Ha hosszas századok közös harczai, s az egy uralkodóból alatti élésközött keletkezett kölcsönös érdekek köztünk és az osztrák tartományok között a világhatalmi igények fentartására nézve kétségbevonhatlan érdekközösséget idéztek elő, mely érdekközösséget a pragmatica sanctio s azt követett törvényeink, és intézvényeink kapcsaival is összeszálldítanak: úgy az államoeconomiai téren is fel kell keresni az érdekközösséget, mely téren még kevésbé lehet czél az, hogy az egyik hal a másikat elnyelje; de vállvetve kell arra működnünk, hogy a két terület belső erejét összeműködésbe hozzuk s együtt igyekezzünk erőteljesen tért foglalni a világ népei közt.

Az ausztriai birodalomnak nem lehet feladata az, hogy Bécsben egy néhány tükepezés s nagy kereskedő ládjában gyűljön össze mindazon kincs, a mi nyers anyagokért külföldre nem vándorol; a birodalomnak általános jólét kell, mert tapasztalhatta, hogy a bécsi bankárok el nem fordíthatják feje felől az odatornyosuló vészeket.

Lehet-e a világon nagyobb államgazdasági anomalia mint az, hogy Bécsben Németország különböző városaiból szerzik be a bört, a melyből nekünk jutányosabban küldjenek le magyar csizmákat, mint a hogy azt helybeli cipészeink előállítják, míg például Erdélyben minden apró sokadalom tele van marhabőrrel, melynek nagy ümögét miután gyárilag föl nem készíthetik, a nép vagdalja össze, szőröstől bőrostól odatekeri lábára, viselven ezáltal oly primitív lábbelit, mely maga elég szomorú bizonysgot tesz oeconomiai hátramaradásunkról.

Valjon nem sokkal helyesebb volna, ha német uraimék lelátogatnának ide felénk, s a helyett, hogy külföldi gyárakból hozatják a bört, gyárakat állítanának sűrű folyamaink mellé, társulatokba szövetkezvén velünk, elkészítenék itt jó olcsón a bört, melyért annyi pénzt kiküldenek a külföldre, elcsúsztatnák itt szép marhatenyésztésünk gazdag nyers anyagjából, s feldolgoznának, s egy kolozsvárgalaczi vasuton szállítanák tova a cipőket keletre, miket most brassói kereskedőink csak tengelyen s börgyáraink hiányában drága áron szállítgatnak ki, mégis megforgatnak a szomszédtartományokkal egy pár milliót, ámbár nagy versenyzőjük akad a francziákban.

Csak például hozzuk fel nyersanyagaink egyikét a bört, s ez is onnan jutott eszünkbe, mert addig nyivasztgatnak német atyánkfiai védvám rendszerekkel, s vasutunk gátlásával saját zsirunkban, míg esélyesebb és életrevalóbb nemzetek elkapják

előlünk a konczot; s magunk is értekezünk pár év előtt egy francia műparosház kiküldöttjével, ki nagy figyelembe vette az erdélyi kecsketenyésztést, s nagy kedvet kapott oly gyárt állítani ide, mely a keztyűbőr nyersanyagát kikészítse, s küldje aztán Párisba. És e vállalat, dacára elhanyagolt közlekedési állapotunknak, elég kecsgetető volt arra nézve, hogy az említett műparosház még fel ne hagyjon e bel szándékával.

Tudjuk azt, hogy a mercantilismus ereje nemcsak a gyarmatok kiaknázásában, de most miután minden gyarmat többnyire ápoló kezekre került, sokkal inkább abban áll, hogy minden ország vagy birodalom gyár- és műpara legelőbb is a belső nyersanyagot dolgozza fel, s közvetítse kereskedelme által a világpiacra.

Látni való ebből, hogy mi a Lajthán tuli rész hivatása irányunkban? Nem mesterségesen elfojtani, hanem mind inkább előmozdítani belproductiont, s nem a börtzépapirokoni nyerséskedésre, hanem arra fordítani pénzét, hogy az itteni nyersanyagok felmüvelésére gyárok és ipartestületek alakuljanak. Ez vezet aztán minket oly egység felé, melyet a közjog terén forcirozásokkal elérni soha sem lehet.

Ügyes nemzet kezében azon államoeconomiai dualismus, mely köztünk s az örökös tartományok közt intézvényeink természetét kisérve fenn áll, nem hogy arra szolgálja, hogy minket ellenkező érdekek terére szorítson, de éppen szerencsés viszonyt lehetne kuforrása; mert ott, hol az anyag és ipar benn szövetkezhetnek, az általános jólét már a belsőviszonyokban bírja folytonos fejlődésének kezességét, s nincs kitéve a világpolitikai változásoknak, mely utóbbinak elég példáját látjuk most azon nyomasztó hatásban, melyet az amerikai polgárháboru gyakorol a francia és angol gyapottkelme-kereskedelmre.

A magyar királyságnak ezernemű nyers anyagában annyi feldolgozandó természeti kincse van, melylyel ha az osztrák műipari s kereskedelmi industria szövetkeznek, sokkal nagyobb hasznot húzhatnak mint az amerikai gyapottal, s angol francia gyapottkésztiményekkel már is levert keleti gyapottból, s abból előállított bécsi készitményekből.

És nem az osztrák posztógyárak élıhetlensége az, hogy Magyarországnak nemes gyapjával az angol piacokra kelljen számítani, holott Pesthez mennyivel közelebb fekszik Bécs mint London?

Ha jól elemezzük a dolgot, ha számba vesszük hogyan mesterkednek folyvást azon, hogy a legszűkebb védvámrendszerekkel tengessék az ausztriai műipart: bizony világosságra jő, hogy e birodalomban nemcsak a földmivelők, de a műiparosok és gyárnokok is épp oly indolensek.

Eljön még az idő, hogy mialatt Ausztria folyvást azon fört fejét, hogyan zárja el a magyar nyers termények előtt a külpiaozot: azalatt Anglia a Tisza mellett vásárolt birkagyapjából készült posztógyárakat, kiknek pedig szinte frakkjuk vége eléri a jó birkagyapju hazáját.

Ebből az a tanúság, mikép Ausztriának nem az a feladata, hogy termelő erőket lefojtsa, de ellenkezőleg az, hogy maga dolgozza fel legelőbb azt, s mivelje oda gyáripárát, hogy készitményei finomságával a külföld irányában kiállhassa a versenyt, az olcsóságban akkor könnyen kiállhatja, mert a világon a legolcsóbb nyersanyagot fogja feltalálhatni szomszédságában: a magyar királyságban, mihelyt itt az agricultura a szükséges színvonalra eléri, s az ország nyers productioja tisztázva lesz.

Az érdekek egyesítésében, nem pedig az institutiók egy kaptára húzásában áll a mi közös célú birodalmunk ereje. Ha jogfejlődésünk tanait félregondoljuk is, erre tanít minket az államgazdaszat taná: hagyjuk, sőt segítsük egymást kölcsönös virágzásra, mert az összeható elemek és erők solidaritása nyújt egyedül kezességet a közös fejedelem világhatalmi állására nézve.

A míg azonban Ausztria népe ezen magasabb államoeconomiai fogalomhoz jut, addig is nekünk védnünk kell magunkat az anyagi téren is. De erről jövő cikkünkben.

A magyar kérdéshez.

Az „Ost und West“ Herr von Schmerling und Ungarn“ felirattal a következő cikket közli, melyet a „M. Ország“ nán im közreadunk:

„Kevés nappal azon birodalmi ülés után, melyben a baloldal a három kancellária költségvetését a februári statum határozott megsértésével megszavazván, a magyarhorvát alkotmány ellen, és pedig a Schmerling miniszterium beleegyezésével, törvényellenes támadást tett, a bámuló világ két officiosus közleményvel lepetett meg a „Donau

Zeitung“-ban és az „Ungarische Nachrichten“-ben, melyek nem kevesebbet, mint azt tudatják, hogy a kormány a febr. statum revisiójára hajlandó, és pedig kívül az öszrekecsráthón, vagyis a magyar országgyűléssel és a szűkebb birodalmi tanácsal teendő egyezkedés által.

Mintogy a Schmerling-miniszterium ismételt ünneplés nyilatkozatai szerint a februári statum szigorú keresztülvitelét életfeladatul tűzte; — mintogy folyvást azt állította, hogy az államváltás az eljátszott magyar alkotmányunk további engedményeket, mint mennyi a februári statumban foglaltatik, lehetlenné tesz, és mintogy az államminiszter ur a főbebi mondott birodalmi ülésben is hasonlóan nyilatkozott; — a két officiosus leader megjelenté után a „Wiener Zeitung“-ban olvasható vártuk, hogy a miniszterium nem felelvén a dologokat bejelentett, s az ő kormányelvvel össze nem férő fordulatát, beajnyította elbocsátását. De a „Wiener Ztg.“ hallgatott, s ebből azt kelle következtetnünk, hogy a Schmerling miniszterium a többesb emlegetett cikkekben legújabb programját hirdette ki. Ha e szavaknak hihetünk, akkor mindenestre a leghatározottabb megfordulási programmal van dolgunk. A februári statum öszrekecsrája abban egész nyugalommal lényegtelen formának nyilvánított, s nem kívántatik egyéb, mint közös birodalmi executiva, és birodalmi képviselő a tulajdonképeni birodalmi ügyek számára, t. i. a kül, had, birodalmi, pénz- és kereskedelmi ügyekben.

Mint olvasónk láthatják, e szerint mi, a tegnapi bűnösök, egy éjen át majdnem miniszteriek lettünk, vagybogy a tegnapi loyálisok egy éjen át azzá lettek, a miért minket tegnap korholtak. Nem szép ellenfeleinktől az államegységet ily zavarba hozni stb.

Hogy a kibékülés nagy műve sikerüljön, a kormánytól mindenekelőtt megkivántatik, hogy az a magyarhorvát alkotmányjogot tartalék nélkül elismerje; — és a pesti és zágrábi országgyűlésektől megkivántatik, hogy az osztrák közös érdekeket öszintén méltányolják; mert ama jognak ezen érdekekkel tartós összhangba hozása teszi a kiegyezés igazi feladatát. A kormánynak tehát, hogy ezen kiegyezéshez jusszon, mindenekelőtt a magyarhorvát alkotmány jogalapját kell az eljárásában kiindulási pontul választani, valamint törekvésit ponjúl az egységes birodalmi executivát, nemkülönben a közös törvényhozási működést, a kül, had, pénz, és kereskedelmekben kitűzni.

Mindenekelőtt leplezetlenül valljunk be sajnálkozásunkat a felett, hogy ezen megfordulásra egész másfél esztendőig várakoztak. A kísérletek, hogy a magyar korona önálló és elválaszthatlan alkatrészeiből osztrák tartományokat csináljanak, Ausztria történetében, többé kevésbé elburkoltan, de mégis mindig gyűlölettelül ismételtettek. A legújabb, s remélhetőleg az utolsó experimentum mentségére, Ausztriát a főbebi értelemben öszpontosítani, tán felhozhatnánk, hogy az ez egyszer quasi alkotmányos uton kísértett meg; azonban elnézve attól, hogy ezen ut minden tekintetben alkotmányellenes volt, — már a fogadás, melylyel a februári pápens legott kezdetben Magyar, Horvát, Csehszországban és Galiciában találkoztak, minden gyakorlati államfértul legelőbb pár hónap mulva az egyezkedés terére kell vala vezetnie annál inkább, mert belső politikai és pénzügyi helyzetünk a külsővel kapcsolatban minden pillanatban katasztrophát felejtethet ki. Hogy dacára ezen veszéllyel fenyegető állapotnak az egyezkedés elutasíthatlan feltételeivel mégis másfél évig vártak, mindenestre több doctrinát következtesse, mint államfértul belátást mutat, s nem akarának a súlyos hátrányokért a jövő előtt felelni, melyek Ausztriára e vonakodás miatt már elkövetkeztek, s lehetlőleg még következni fognak.

Abból, hogy a februári pápensnek politikai s büntető bírósági pressiók általi érvényre hozatala lehetlenséggel, s a rögtön acuttá vált keleti kérdéssel szemben végre arra határoztak magukat, hogy az egyezkedési terre menjenek, — nem akarjuk a spontaneitás fokát kérdőleg következtetni; de öndatunk kötelez benőitok arra figyelmeztetni, miszerint a magyar korona népnél é irányban nehez kétségre, s mélyen gyökerezett bizalmatlanságra találunk, s hogy az öszinte engesztelődésnek ezen — erőlesileg igen könnyen magyarazható akadályai csak egyenes, gyors, s jóaság tettekkel győzhetők eredményesen. Mindaddig, míg ilyen tettekhez hozzá nem kezdenek, ama bizalmatlanság is permanentiában marad, s semmi officiosus, de még a független közvetítő sajtnak még oly jól gondolt szava sem leend képes a Lajthán inneni és tult tartományok közti ellentéteket kiegyeolteni. Ki kell mondanunk aziránti aggodalmunkat is, miszerint a mostani miniszterium politikai egész multjánál fogva igen akadályozva lehetne, hogy a közbenjáró munkáját teljes akaratszabadsággal, a tényállás részrehajlatlan méltánylásával kezdhesse meg. A Lajthántuli lapok, több mint egy év óta ezen miniszterium nézeteivel a legnagyobb ellentétességgel szokva, kétszeres fáradságukba kerül ezen ellentétesség öndatát elvesztési, s bizalmassá lenni az iránt, a mi a miniszterium nézetei és meggyőződésében újja lett.

Minden közvetítésnek bási, s egyszersmind legelőbb feltétele az, hogy a kormány a magyar korona területi épségéhez tartozó országcomplexumot, s a magyar alkotmány jogfolytonosságát az 1848 ki törvények beléltetésével elismerje.

Az első előfeltételből ered azon szükség, miszerint a februári statum keresztülvitelére célzó minden további kísérlet ama tartományokban megszüntetendő. A „Donau Z.“ cikkében érintett törekvés, hogy Erdély egyenes vagy közvetett Reichsráth választásokra szőlittatik, új támadás volna, nemcsak a közös alkotmány, hanem a magyar tartománycomplexum területi épsége ellen is. Épp ugy az egységesség is alkotmányszerűen csak a király és az országgyűlés közti jöhet létre, s azért mi titakozunk a Reichsráth minden beavatása ellen — akár egy ilyen compromissumnak létrehozását, akár jóváhagyását illetőleg. Sürgetően intünk a miniszteriumot, ne hogy legújabb programjának ezen két pontjánál, vagy legalább azok egyikénél megmaradjon, mert ekképpen közvetítői kísérletei ugy Pesten, mint Zágrábban csatlaltanul törést szenvednek.”

Tisztelt szerkesztő ur! Jó darab ideje bíz annak a mióta halgatok és becses lapját nem tudatom városunk és vidékünk ujdonságairól, illő tehát, hogy először bocsánatot kérjek hanyagságomért, aztán pedig — mi érdekes lehet bármi kevésbé is a tisztelt olvasó közönség előtt — írjak városunk jelen életéből; ki nem térhetve semmi egyébre, csak is a közelebbi napok eseményeire. A helyi ev. ref. főtanodánkban mult június hava 24-én kezdődtek meg a közvizsgák és tartottak jelen július hó 7-ikéig, általános megelégedésre a t. iskolai előjárásnak és az érdekelteknek. Szép és érdekes volt egész folyamata a vizsgáknak; de leginkább érdekes az, hogy az oly régtől fogva u. m. 1848-ik év óta sok más egybeinckkel eltűnt s következőleg nélkülözött édes hazai törvényeinkből mintegy 100 ifju állotta ki az iskolai szigorlatot; lett gazdagabb valódi kincessel s győződött meg arról, hogy szép törvényeink tanulmánya és tisztelben tartása mellett lenni fog és lenni kell jobb jövőnek!... Legszebb törvényeink jeles és érdeműs hirdetőjét és tanárát jogtudor t. Dózsa Elek urat az öszes jogász i ifjuság vizsgájok végzése után testilelileg tisztelte saját szállásán, öszinte szívbeli erőt köszöneteket és mély hálajokat fejezván ki a t. tanár ur iránt páratlan tanításáért és ernyedetlen fáradozásáért, melyet az iskolai év alatt oly nagyon kitűtetett. E bucsintsteltkedést igen szépen és meghatva fogadta a t. tanár ur, csak azt bánom, hogy miért nem voltam gyorsíró, hogy közölhetem egy a mint volt szóról szóra az ifjusághoz, illetőleg jó tanítványaihoz intézett érdekes beszédét; kijelenté szóval azt, mit tettel eléggé bizonyított mindég és bizonyít; elmondá, hogy legnagyobb öröme az, hogy a hazájának, nemzetének és a közősok szolgálat; elmondá, hogy mily nagy örömmel tanított ez iskolai évben azért is, mert látta, hogy megérték tanítványai; mert meggyőződött arról, hogy az ifjuságot nem lankasztja kitaratásában és szorgalmában, habár mellőzve vannak ideiglenesen honitörvényeink; ezek tanulásával és a tett vizsgákkal tökéletes megelégedését fejezte ki; kijelenté, hogy nem akar bucsuzni az ifjuságtól, de kikéri ide hátrára is a bizalmat és ragaszkodást, s hogy még kíván tanítai stb.

Adja Isten, hogy tanitahasson még soká jobb körülmények között is, mint — a jelenlegiek!!

A fiatalság széteszolt s nem tudja jövőjét, nem tudja miként, hogy és hol biztosítsa magát, mi a teendő?...

A tanodai vizsgákról még igen érdekes megemlíteni a testgyakorlatot és zenét, mely mindkettő ez évben fejlődött ki, és szép sikerrel jó eredményt tanusita tanodánkban.

Mit írjak még valamit, ujdonságot? Az nem irom, hogy nincs pénz, azt sem irom, hogy ismét megindult a katoná exectio! mert ez nem újás, hanem olyan óság, a miné igen óhajtott lenne változást szenvednie; hanem hát örömmel írhatom azt, hogy a mult hó eleje óta itt működő kolozsvári színtársulat s illetőleg ennek vezére Follinsz ur megelégedve a pártól közönséggel, s ez utóbbi szintén a társulattal, helenként 5 válogatott darab testt unalmatlanná e sok részben igen megnutatott folyamát idényitnek.

Elvezetes estélyeket szerez jó sikerült előadásaiaval az ugynevezett Elbasztigében, most újonnan épült esinos nyári színházban, s mint hallám itt szándékszik maradni Follinsz ur egész addig, míg Kolozsvárra vissza megy a loverseny kezdetére.

Ha így megy addig, azaz: ha oly tele színházak lesznek mindig mint eddig valának, akkor nem lesz panasz az igazgató urak: de el mondhatja, mint meg mondották más igazgató urak M. Várhelyről: hogy erejéhez képest — különösen a jeleni pénzcrisis világban — igen áldozatkész és műpártoló mind M. Várhely, mind pedig vidéke.

J. D....

Székelv. Várhely, július 4. 1862.

A helybeli kath. és ref. tanodákban a nyári közvizsgálatok mult hó végén folytak le. A katolikusokéban kezdődtek jun. 16-án s végződtek 27-én azon zárünnepelelyel, melyen több tanulók szavallat, ének- és muzsikabani jártaságuknak örvendetes jeleit adták. Ezen vizsgálatok általán meggyőzhettek mindenkit mind a tanárok, mind a tanulók szorgalmáról. De különösen méltányló elismeréssel kell kiemelnünk tanár t. Gyertyánfi István urnak abbéli buzogságát, melylyel ez intézet ügyeival a szépművészet két rokonfaját: az éneket és muzsikát megkedveltetni, s ebben őket már is szép előhaladásra vezérelni törekedett. A zárünnepelet végezte 8 dik osztályos Tibád Antalnak jeles szerkesztett bucsubeszéde, melyben midőn fölemlítette, hogy ez tán utolsó zárünnepele lesz e tanintézetnek, mint felgyumasiumnak, a jelen voltak szemem könyöcspeket lehetett észrevenni. — S valóban mi reformatusok is sajnálók a kath. felgyumasiumnak inneni elvitelét már csak azon okból is, mert benne a helybeli ref. tanodának azon vetélytárs szünének meg itt létezn, mely ezt mindig nemes versenye serkenteti vala. Egyébiránt itt nekünk érvekkel föllepni sem jognak, sem ezelnük; tegyek ezt ezután is a közelebből érdekeltek. De — közbetvetőleg legyen mondva — ne indoklójak az udvarhelyi kath. felgyumasium fentartását afféllelkel, minőkkel ezt a lapok idei 76-ik számában egy r. k. polgár indokolá, hogy t. i. „itt a reformatusoknál katolikus ifju a rajztanító; mert míg egyfelől ennek megválasztása a ref. tanoda előjárásának vallások tihelmét bizonyítja, minél fogva ez azon állomás beöltésénél nem a vallásra, hanem a felekezetségen feltlemelkedve, a szakavatottságra ügyelt: addig — ha meg kell mondaní az igazat — azon ifju nem is a sz. udvarhelyi kath. felgyumasiumnak köszönheti a rajzolásbani jártaságát, hanem ott képezte magát, honnan ide ájtott. Továbbá azzal, hogy „itt Csikból jött kath. egyén reformált“ az udvarhelyi kath. felgyumasium ügye éppen oly kevésbé támogatható, mint azzal, hogy „itt dorák? ref. szülők a katolikusoknál a katolikus tanú szolgálatára nevelték gyermekeiket.“ Egyébiránt ilyen névelt egyénten egyet tudnak felmutatni; s ha önök azzal is büszkélkedhetnek: mi ezen csak örvendeni tudunk. De kölcsönösen ref. tanodánk is mutathat fel a többek közt két jeles egyéniséget Gyertyánfi István és Madár Imre urak személyében, kik egykor növendékei voltak, kiket katolikus létükre vallásváltoztatás

nélkül saját hitfelelvel egyformán részesített a ref. tanoda stipendiumaiban, és a kik közül az első jelenleg éppen az udvarhelyi, a másik a csik-somlyói kath. gymnasium tanári testületének csakugyan valódi díszje. Végül: hogy a Budvár itt van; hogy itt 1555-ban országgyűlés volt; hogy még a rabonbanok is itt laktak; hogy a székielvi nemzet pecsétje itt őriztetik (ugyan kérem: ki által?) Ezen történelmi emlékek olyan érvek, melyeknél fogva Léczfalva, Várhely s Ágyafalva stb. mindnyájan egy-egy felsőbb tanodát követhetnének maguknak*). Ezeket megakarók színi „az Udvarhely anyavárosi r. k. polgár-nak, hogy ha még fel akar szállni az udvarhelyi kath. gymnasium mellett: ke- ressen akkor nyomatkozzon indokokat, mert ha illető helyen csak is az ő érveire ügyelnek: akkor bizony egy óráig sem tartják meg itt a kath. felgymnasiumot.

Ezen kis visszafelé után térjünk már a ref. tanoda közviszálataira, melyek június 19-ikén kezdődve bezárólag július 1-őig tartottak. Ezek folytán az ifjak és gyermekek értelmes feleletei fényes tanújelei valának mind a tanárok, mind a többi tanítók szakképességének és ernyedetlen szorgalmának. Csak azt sajnáljuk most is, mint elcsajnálok a tétben, hogy míg egy olyan új tanodánál, minő a sepi-szentgyörgyi, a szülők bűnök tartanak távoli helyről is gyermekeik próbatételére be nem menni; s míg itt is régebben a gondárokon kezdődő fényes és népes hallgatóság jelenlétében szoktak vala a közviszálalatokat tartatni: addig ezek most a rendes tanároktól csak annyiban különbözének, hogy a kérdezőn és kérdeztettek kívül legalább a tanodához szorosabban tartozók jelen voltak. Ilyen népetlen volt, a téli vizsgálatokról tudósítványban tett hírlapi megrovás után is, még a jogászok próbatétele is, melyen azok közül, kik maguknak akkora hazafiasági tulajdonitnak, egyetlen egyet sem láttunk; s azon gondolatra kellett jönnünk, hogy bizony a szék jelen volt fölügyése és két törvényszéki üléske tán nagyobb érdekeltiséggel viseltetnek honi törvényeinkhez, mint ők.

A közviszálalatokat bezárta a középtanoda 6-ik osztályát végzeteknek — ref. autonóm kifejezés szerint — diákká bevételre, mely a felretett Entwurf nyelvén értektési vizsgálatnak felel meg. Felvételt a felsőbb tudományok halgatására 32 ifju.

Elteltettek a b. e. Kis József véggyománnyában kitűzött jutalmak is, melyeknek mindenike 60 váltó frtot teszen. A francia nyelvű jutalmat szakértők jogász Bazoni Albertnek ítéltek, dícsérettel említvén fel pályázót társát Cserei Balázst is. Egyszersmind ez alkalommal sajnálatát fejezte ki a tanári kar a felett, hogy ámbár e tanoda növendékei szép számmal kezdettek a francia nyelv tanulásához, mégis csak kettő lépett fel pályázóul, mintha nem érdem lenne már maga a pályázat annak is, a ki előre számíthat, hogy erősebb pályázók között nem fog nyerveketni! A szépiarséti díjra négy gyönyörű pályamű adatott be, melyeknek készítőit u. m. Bakcsi Ferencet, Kése Józsefet, Márton Jánost és b. Nagy Sándort a bírálók dícséretre érdemesítették, s a jutalmat ez utóbbiak ítéltek. Kinevezett egyszersmind azon 50, — tanulás és erkölcsös viselet által magát kitűntetett — ifju is, kik közül mindenik 60 váltó rsft jutalmat kap a fennebb említett kegyes hagyományozó által letett alapból.

Ezen kívül megtörtént a pályázás a gróf Haller Ferenc 6 mla által kitűzött 12 darab aranyra is, Buci Józsefnek, mint a hegedűn legjobban játszóknak 6 darab, Barabás Géza legjobb fuvolásnak 4 db, s Loschdorfer Ervin legjobb flügelhorosznak 2 db adatott. Végül a nemes grófra harsány „éljen“-t kiáltott a hallgatóság és a bálás ifjuság. Kár ezen utóbbi pályázást egy rendes zártunepélylyé nem változtatni, érdekesbítvén azt szavallatokkal, és egy zár-vagy bucsubeszéddel!

Ezen év végén e tanoda népessége következő volt: jogász 14, a három bölcsészeti osztályban 46, a középtanoda hat osztályában 203, a négy osztályú elemi tanodában 187, és így összesen 450 tanuló.

Jún. 29-én ismét élvezetes napok volt a nevelésügyi iránt bön érőknek; ugyanis e napon folyt le a helybeli ref. leány-növélde nyilvános próbatétele. Mely alkalommal újabb meggyőződést nyertünk az ezen intézet iránti jó véleményünk felől. Mert bárba az eddigi nevelőnének ez év folytatni férjstülése által megtrútt nevelőnői állomás időközben csak ideiglenesen töltetett is be: mégis a felmutatott eredmény mind a női szép és hasznos munkában, mind a szép és helyes írásban, mind a nőemnél legnélkülözhetlenebb ismeretekben oly kielégítő volt, hogy a szülők és hallgatók a növendékek bámulatot gerjesztő előmenetelén legteljesebb örömmel, és ezen intézet létrehozói s alapítói, valamint a felügyelőség, a nevelőné és tanítók iránti hálakötelesség érzetével távoztak el a vizsgálat helyéről, a templomból. Honnan a leánykák szép rendben, kezeikben koszorúkkal, a fényes és népes hallgatóságtól kísértetve, a temetőbe mentek; s ott e tanévet azon kegyeletes ténnyel zárták be, miszerint b. e. Bodrogi Györgyné Técsi Sárának, mint e nővelde legnagyobb jöltevéjének, b. e. Kis Istvánnak, b. e. Móricz Dénesnek és b. e. Csizsér Istvánnak Dónáth Trézsiának, mint ezen intézet alapítókegye gyarapítóinak, s végül legelső nevelőnének b. e. Schuller Károlinak siralmát, hálájuk jeléül füzereikkel feldiszníték. Vajha a későbbi kor gyermekeit hasonló hála nyilvánítsára mind többen többen köteleznék el, a nevelés szent oltárára teendő áldozataikkal!

KÜLÖNFÉLÉK.

— Hatóságaink tegnapelőtt este Szamosfalvára mentek ki a körutját bevégző, s székhelyére visszaérkező ideiglenes erdélyi főkörmányzó ő nmlga ünnepléses fogadása végett.

— Kovács Lajos ur, az ismeretes program szerzője, a főkezelő ott mulatása alkalmával Esztergomba

fölutazott. A „P. Hírnök“ szerint „ő exca e tisztelt hazafit is elfogadja, s különben is gyakran lehetett látni őt ő exca oldalai körül.“

— A „Wanderer“ írja: hogy a Reichsrath ugyanazon ülésében, mely az elítelt írók megkegyelmezése iránti kérelmet tanácskozás alá nem vette, egy vak hárfás kérelme, hogy új hárfára vásárlásra pénzt gyűjtessen, eligazított.

— Kolozsmegye felső kerületében az adóexekutio javában foly; közelebből a Magyar-Sárdon lakó ideiglenes alispán és szolgabíró részéről íly végrehajtási látogatásban. Az elsőgenyedett nép, mely már hetek óta a nagyobb birtokosoktól kölcsön vett gabonából él, igen le van sújtva ezen adófelbajtási rendszer miatt, melynek szükségessége ezélt egy évvel azzal motiváltott, hogy nem az adóképesség teljes kimerültsége, hanem a törvényesség elvéhez feszesen ragaszkodó alkotmányos tisztviselők igazgatási miatt renitentiából nem fizetetik, de a minek provisoriumban nem értjük jelentését.

— Gümörben tiszti gyűlés tartott, s egyetlen hallgató se jelent meg.

— Az írói segély-egylet, titkáruul Gyulai Pált választá meg.

— Ifj. Perczel Mór fiatal hazánkfia — a „Pesti Napló“ szerint — a Jersey szigeten létező „Victoria-College“ nevű főtanodában magyar fiú létere, angol tanulótársai elől elnyeré a számtani tanulmányokra kitűzött első rendű díjt. A jersey-i kormányzó R. Peray-Douglas altábornagy a kitűnt ifjat különösen kiemelte s róla a „Jersey-Independance“ lap is dícsérőleg nyilatkozik.

— Zárórában jul. 2- és 3-dika közt éjjel az adóhivatalról és a katonai batárörvidéki erdész-épületről a kétfélt sajtó levették és elvitték. Miután a két épület a katonai fővárdához közel van, valószínű, hogy a levétel igen csendesen történt. Ugyanakkor az Illica városrészben egy olasz borbélynak czimánálját leszakgatták, s az első emelet ablakait kövekkel és kavicsokkal bedobálták. — A zágrábi községtanács ez alkalommal a következő hirdetményt adta ki: „Tegnap, napfeljötté előtt néhány éjjeli kóbor, miután a békés lakosok ablakait s a közvilágításra szolgáló lámpákat bedobálták, továbbá császári hivatalokról sasokat levettek, s a déli sétány fiatal fát sértegették, e város közensédt háborítani merészkedtek. Ezen aljas és durva visélet, nemcsak az itteni lakosságnál méltó megütközést szült, hanem szükségessé tette, hogy ezen féktelen, ravasz és gonosz kártevőkkel összekötött eszendzavarások minden erővel akadályoztassanak. A városi hatóság a tegnapi események tárgyában a legszigorubb vizsgálatot rendelte meg, s egyuttal oly rendszabályokat léptetett életbe, melyek alkalmasak, hogy a köz- és magánjog megsértése komolyan és kellő szigorral akadályoztassék, valamint minden kísérlet a közensédt zavarására elavoltatlansék. Midőn ez tudni adatik a lakosságnak, reméli a városi tanács, hogy a békés lakosság feladatának megoldásában erőteljesen támogatni fogja.

— Paulikovic Lajos, több elbeszélés szerzője, (s ez idő szerint Borosdomegye főorvosa) előtérítést nyit „Püspöky örnagy“ czimú történelmi regényére. Szerző, előfizetési felhívásban idézi azon szavakat, melyeket regénye bőséről 1842-ben Kossuth-Lajos mondott: Püspöki örnagy az egész francia táborozás alatt tanuja és részese volt ama világdöntő csatáknak és harcoknak, melyek 24 évig háborúztatták Európát; arczát és mellét 14 seb borítá, majdnem mindeik halálos, s az egész cs. k. hadsereg közelmérese szerint egyike volt a legvitézebb hősöknek.“

— A „Pesti Hírnök“ azt írja, hogy Bottfalva ref. községe is nagy számmal áttért az autonómiahoz stb. református patentális község nines az országban egyetlen egy sem, s alig volt összesen kettő, az is csak holmi egyéni vizsálykodás miatt papjával a kis időre; a még létező patentális községe mind evangélicusok, vagyis ágostai hitvallást követők, a milyen Bottfalva is.

— Berlini lapok komolyan írják, hogy egy kis német hercegség székvárosában nem rég halt meg egy nő, ki az uralkodó herceg dajkája volt, és halála agyan a lelkes, jegyző és tanúk előtt bevallá, hogy a rábizott hgy gyermeket felesérelte nővére s ennek férje, egy szilcsmeres gyermekével; s e vallomását több adattal be is bizonyította. Az uralkodó ház utódja nem rég Berlinben volt alkalmazva egy nyilvános szolgálati intézetben, és különösen azáltal tűnt ki, hogy nagyon szerette a pálinkát. A szilcsmeres fia pedig nagyon jól tudja az uralkodót játszani.

— Az „Alfred“ — aradi lap — írásbeli megintést kapott jún. 22-ik számaért, melyben — mint a rendőri okmány mondja — kifakadást tartalmaz a hg-prímás és magyarországi püspökök ellen: sajnálván, hogy ezek Rómában a püspökök népszerűtlen feliratát a pápához aláírták.

POLITIKAI HIREK.

ANGOLORSZÁG. London, jul. 11. Olaszországnak a sz.-pétervári udvar általi elismertése ismételt interpelláció tárgya volt. Az alsóház jul. 8-i ülésében Palmerston lord ezt mondá: A kormány arról van értesítve, hogy Oroszország elhatározta, az olasz királyságot elismerni. A jul. 10-i ülésben pedig már a következő határozott tartalmu nyilatkozatot tevő: Olaszországnak Oroszország általi elismertése feltétlen. Az eredeti feltételeket Victor Emmanuel király egész kimélettel visszautasította.

FRANCZIAORSZÁG. Páris, jul. 8. A napi politika legérdekesebb tárgya folyvást Mexiko. Azon sejtetem, hogy a francia kormány belátva a vállalat nehézségeit, mihiely katonai hírvényének elégtételt veend, vissza fog vonulni, ugy látszik nem valósul; s általában semmi jel sem mutatja, hogy a kormány mexikói politikáját változtatni hajlandó lenne. Bizonyos de la Pierre nevű egyén, a ki miután a bourbonista rablók között harcolván, piemonti fogságba esett, s onnan a lőpor- és golyótló csak a császári erélyes közbenjárása által menekült meg, jelenleg Almonte hadsegedé, Veracruzból Párisba érkezett, igen nagy kegyben van, ugy hogy naponkint kétszer is hívják a tuileriákba, hogy a mexikói viszonyokról felvilágosításokat adjon. Egy madridi távsürgöny szerint Mexiko város június 15-én ideiglenes

kormányt nevezett ki öt előkelő tagból, kiknek feladata, általános választásokat rendezni egy európai védelalom alatt felállítandó monarchia feletti szavazás végett.

OLASZORSZÁG. Turin, jul. 7. Garibaldi uti terveiről különféleket beszélnek. Némelyek azt mondják, hogy a nápolyi continensre, mások, hogy Görögországba megy. Ez utóbbi valószínű, azonban csak mint magán jellemű utazás; hadjáratról szó sem levén. Ezt írja a „P. Pl.“ levelezője. Ellenben a „Spei. Ztg.“ következő (alkalmasint legből ka-pott) tudósítást közöl: E pillanatban érkezett ide egy távirati sürgöny, melyet egész tartalmában közölni vonakodnánk, ha a küldő és elfogadó a legnagyobb mértékben hitelt nem érdemelnének. E távirat azt jelenti, hogy Garibaldi egy expeditió élén épp most hagyta el a sicíliai partokat, s hogy vállalatának bevallott czélja Görögország ugyan, de Siciliában mindenki tudja, hogy Garibaldi társaival együtt Montenegroba szándékozik.

Garibaldi levelei és beszédei, melyeket a néphez és egyesületekhez intézett, többnyire csak buzdító, velős szónoklatok, melyekből nem sok újat tanulunk. Annál felitőbb, hogy Palermóban a két Sicilia felszabadítója szokottnál bővebb beszédű s kevésbé tartózkodó vala. Szónoklata, melyet a „Petrovio“ palota erkélyén elmondta, itt következik.

„Két éve, hogy ez erkélyről számot adék nektek, egy értekezletről, melyet a Bourbonok embereivel tarték. Közlem veleik a feltételeket, melyeket a becsült érdekében alá-irtam. Az ellenség sebesültjeinek kiadásáról volt szó, s bele-egyeztem, mint a ti érzelmeitek tolmácsa. Szóltam más feltételekről is, de ezek megalázók voltak, s ti méltatlankodó kiáltásokkal felelétek rá.

„E kiáltások eldönték nemcsak Palermo, hanem egész Olaszország sorsát. A szoldos katona megrémülve buzdított vissza, s tizenkilenc század óhajtsái teljesedésbe mentek Olaszország egygyévalásában Victor Emmanuel királyi pal-czája alatt.

„Ime a program, melyet követünk kell. Ez által fogunk megszabadulni ellenségeinktől, ez fog vezetni a Ti-beris partjaira s a Lagunákhoz.

„Nem szükség az mondanom a palermóiaknak: barátok vagyok; a veszélyek és dícsőség napján kötének ismeretséget, s meg nem csaltatnak beneteket. E program a végső győzelemre fog vezetni.

„Szerencsétlenség, vannak az emberiségben szomorú lények, kiket gonosz szándékok vezérlenek. Ilyenek a muratimus pártolói, Olaszország e belpóklo-sai. A muratimus a legboldogtalanabb szakadást idézné elő, s a nemzet ereje a római nyálában áll. A muratimus zsarnokságra, s ennél rosszabbra vinne. Murat nem lenne egyéb Bonaparte proconsulánál.

„Napoleon folyvást fentart egy ráköt, mely Olaszor-szágon ragódik; ő Rómát rablók menedékhelyévé tette, kik az olasz tartományokat pusztítják. Ki kell mondanom az igazat: Napoleon, Franciaország autokratája, nem lehet a ti barátotok. Ő igazság ez, mely minden olasz szemét felnyithatja, a ki nem vak.

„Ne tévesztészték össze a francia nemzetet Bonapartéval; a francia nép is olyan, mint mi vagyunk: szabadságra van szüksége. Fájdalom! gyakran lesz a despotismus uszályává, de a mi testvértünk. Különböséget kell tennetek a nemzet közt és a közt, a ki rajta zsarnokoskodik. A népek magok testvérei egymásnak.

„Olaszországnak egy másik emészto nyavalyája a bo-urbanismus. Ezzel kimélve bánván, vissza él, s lappangva olálkodik, mint a kígyó a fűben. Ma vörösbe öltözik, a nép őszinte barátjának mutatja magát, de mindig ugyanazon, ki folyvást kezében tartja az elnémitás kínzó eszközét.

„A nápolyi népet figyelmeztetem egy harmadik csapásra is, figyelmeztetem rá Palermó népét is. E csapás a pápa-írály. Tegyetek különbséget a jó és rossz papok közt. Az elsők segítének harczunkban. Az utóbbiak Rómában Olaszország sorsa felett akarnak határozni.

„A nemzeti egyetértést ajánlván, ajánlom nektek a családok közötti, s az egyén és egyén közti egyetértést is; juseon eszetekbe, hogy a haza nem lesz szabad, valamed-ig egyetlen egy idegen katona tapodja földjét.

„Legyetek hát egyetértők, s senki se váljon külön az olasz egységtől: nagy bün a municipalismusnak csak eszméje is.

„Egyetértéstünk által erősek vagyunk, ez az, mi elér-míti ellenségeinket. Megbizonyítandók egységtünk valóságát, bocsássuk meg kétszónoson a méltatlanságokat, s feledjük az igazságtalanságot.

„Örömmel, hogy köztetek lehetek, nem feledem bemutatni nektek polgártársatokat, Corrao tábornokot, s azon derék férfiakat, kik környeznek. Nem egyszer láttam őket a csatater iszonyainak közepette oly nyugodt arczozal, mint a hogy e helyen állanak. A nép, ki a hazát egy Carraoval s ily harcosokkal ajándékozta meg, tisztel-letben kell hogy tartsa őket, mert ily férfakkal nemcsak Rómába és Velenczébe jutunk. Isten veleik!“ (P. N.)

Június 30-án Garibaldi azon színházba ment, mely az ő nevét viseli. A nép lelkesült éljenzésekkel és nagy tap-sokkal fogadta.

Fentebbi beszéde csakugyan azt mutatja, hogy ha külsőleg nem ellenkezik is a Ratazzi miniszteriummal, való-ban nem értenek egyet. A Napoleon elleni kifaka-dást éppen nem helyesleheteti a miniszterium a parlamenti szélső baloldal gondolatai azok, melyeket ki-monda a francia szövetségre nézve.

A Bernben megjelenő „Bund“ írja: Az olasz új szabadesapat-expeditiójának czélja Monteneg-ró. Csak magában Lombardiában 3000 ember vár Garibaldi hívó szavára. Garibaldi telegráf útján hívatta magához Pa-lermóba tábornokai főnökeit, Corte ezredet. Legmeghittebb tisztjei, mint mondják, már odaérkeztek, kik közt Basso, Missorin, Nullot, Mignognat, Riparit stb. említik.

Ugyanazon lapnak írják Párisból, hogy az angol kor-mány szigoruan felszólítja Ratazzit, gátoljon meg minden expeditiót Görögországba, vagy a török tartományokba. Ratazzi azt felelte, hogy nem véli ezt meggátolhatónak; jelentést tón Párisba ez ügyről, s kérte, állitassék fel egy

*) A történelmi reminiscenciák valamely helyiség fontosságára nézve mindig nagy nyomattal bírnak, s csak hazai költőességét teljesíti az, ki az argumentatíokban azokra hivatkozni nem feleli. Szerk.

francia-olasz hajóhadosztály a török partoknál. E szerint, szükség esetében, két francia és két olasz fregát fog czirkálni a nevezett tájakon, a hol az angolok is erős szomszéd hajórajt szerveznek.

A „Pungolo“ párisi levelezője azon javaslatok visszatartásától, melyeket Lavalette marquis legutóbb a szent szék elébe terjesztett, következőleg ír: A javaslatokhoz azon fenyegetés volt csatolva, hogy visszautasítás esetére a francziák elhagyják Rómát. Antonelli mindenképp azt emelte ki, hogy az aláírás lehetetlen addig, míg az elrablott tartományok a szent székek vissza nem adatnak. A fenyegetésre pedig azt válaszolta, hogy a francziák kivonulását a pápai kormány óhajtja, s hogy az képes saját biztonságáról gondoskodni. Azt mondják, hogy a bibornok azon ígéretben bíz, melyeket a püspökök pénz és katonák küldését illetőleg tettek neki; különösen Wiseman, egy teljesen felfegyverzett zászlóalját ígért.

Midőn Lavalette az ismeretes évi járadék iránti ajánlatot terjesztette a pápa elébe, ő szentsége így szólt: „Nincs jogom, még millióért is avagy csak egy kis falucskát elidegenítenem azon területen, melyet tölem három év óta elvettek. Másfelől a piemonti király azt mondja, a mint őn jól tudja, hogy neki Rómát fővárosul kell bírnia; őt tehát ez az átengedés nem elégítheti ki. Így, a mit őn nekem javasol, sem a császárnak, sem a sardini királynak, sem nekem nem tetszik. Ne beszéljünk többet róla.“

Az „Opinione“-t arról értesítik, hogy Chiavone két társával együtt, jun. 15-én a francziák elleni csatározásában a Piceo hegyen megöltetett.

Turin, jul. 10. Ratazzit interpellálták az Oroszország általi elismerés tárgyában. Mire a miniszter azt felelte, hogy az elismerés ma érkezett meg, holnap a ház elébe fogja terjeszteni Oroszország egy más közleményével együtt, mely a házat szintén ki fogja elégíteni. Az elismerés semmi olyan föltételhez nincs kötve, mi Olaszország méltóságát sértene.

A „Monarchia Nazion“ is határozottan tagadja valamely lealázó feltétel létezését. Oroszország semminemű jogteremtést nem nyújtott a pápa világi uralma érdekében. Az sem áll, hogy léteznék egy oly tartalmú francia jegyzék, mely szent Péter örökségének biztosítását tárgyalná. A „föltételek“ gyakori emlegetése onnan vette eredetét, hogy a sz.-pétervári kabinet, az elismertetés feltételeit kívánta a lengyel katonai iskola feloszlatását. Ez az iskola eredetileg Mieroslawski által alapított. A fegyelem azonban csak pár hónapig volt benne otthonos, s még Visocky tábornok sem volt képes azt fenntartani. Az ott előfordult zavargások csak könnyítették az orosz kérelem teljesítését. A kormány azonban a legnagyobb méltányosságot tanúsítá a növekedék iránt, s azoknak, kik kiképzésüket tovább is folytatni akarták, megengedte, hogy az olasz akadémiákba léphessenek be, honnan tanulmányaik befejeztével, az olasz seregben fognak tisztulni alkalmaztatni. Azok pedig, kik az akadémiában tanulni nem óhajtnak, kormányi segélyvel ellátva az ország több városában eloszlatnak. Oroszország továbbá még azon reményét fejezte ki, hogy az olasz kormány II. Ferencnek azon esetre, ha Olaszországot hajlandó volna elhagyni, személyes vagyonát visszaszolgáltatandja. E tekintetben határozott követelést azonban nem tett. Oroszország hivatalos nyilatkozata, a szándokolt lépést illetőleg Franciaország által lón itt tudtul adva. Legközelebb tehát egy rendkívüli követ fogja Victor Emannel új czimét Péter-

várban hivatalosan bejelenteni, s csak ezután fogja Oroszország részéről szintén egy rendkívüli meghatalmazott, az elismerési okmányt Turinban átadni.

Stackelberg grófot már felhívták Sz.-Pétervárra, hogy utasításait, mint turini orosz követ, átvegye. Másfelől az olasz rendkívüli követ gyanánt Cialdini tábornokot emlegetik.

Az elismerés feltételei között legújabbban az is felmerült, mely szerint Oroszország azt kívánja, hogy hajóhadának, azon esetre, ha a keleti bonyodalmak szükségessé tennék, szabad legyen az olasz királyság kikötőiben állomásozni.

OROSZORSZÁG. Sz.-Pétervár, jul. 7. A „Schl. Ztg.“-nak írják. Az Oroszbirodalom ezredéves ünnepét nem fogják megtartani, hanem az e célra szükséges költségek egy részét a tűzkárosultak segélyezésére fordítják. Ez az intézkedés itt általános helyeslésre talál, s a forradalmi párt törekvései minden tekintetben nemcsak sikertelenek maradtak ezen párt czéljaira nézve, sőt épp ellenkezőjét eredményezték annak, a mit tulajdonképp akartak.

Varsóban remélik, hogy a közelebből még szigorubbá tett ostromállapot nem sokára meg fog szűnni.

A Konstantin nagyherceg élete ellen kísértett merény következtében az európai udvarok részvénytulajánító iratokat intéztek a nagyhercegre. Egy helybeli lap névszerint elősorolja ezen udvarokat; de a bécsi nincs közöttük. Legtöbb érzéssel vannak irva a porosz király- és francia császárai.

A merény elkövetője — Jarosinski Lajos szabó legényről következő részleteket beszélnek. Miután eleinte különféle álnéveket kötött magának, elvégre igazi neve kitűdött, semmit sem akart vallani, hanem folytonosan ismétlé, hogy élete ugy is el van már veszve, és hogy bírái előtt mindegy, hogy Pétert vagy Pált itélék-e el. „Reám a halál várakozik — ugymond — előre hát, mire való kizozni engemet!“ Két napig nem evett semmit, minthogy — ugymond — így is úgy is meg kell halnia. Végre hoztak neki jó sültet, ehez aztán csak hozzá látott s azóta már eszik is. Ha kizozna kérdezik: nem felel egy szót sem. A revolvált állítása szerint egy házalótól vette. Wielopolski rendele folytán a vizsgálatot polgári hivatalnokok folytatják katonai segédhivatalnokokkal. A nagyherceg határozata folytán a vizsgálati pör nyilvánosan menend végbe, mi 1831 óta a politikai pörökben nem volt megengedve. A hadiörvényeszt emberei eleinte zúgtak a bátorzat ellen, hanem természetesen mégis engedniök kellett a nagyobb hatalomnak.

A „Pos. Ztg.“ szerint megvallotta, hogy szándékával kezeledett, és hogy Lüders tábornokra is ő lött. Különben az egyén miveltég nélküli, iskolába soha sem járt, alig tud olvasni és írni valamit.

Néhány tiszt felszólított egy varsói lelkész, hogy tartson nekik gyász isteni tiszteletet, a nélkül, hogy megneveztek volna a végtisztesség tárgyát. Midőn a gyászmise kezdetét vette, tömördek tiszt gyűlt össze s vett részt benne. s mivel a megjelentek többnyire a tűzérsegtől voltak, a pap azon sejtelmre jött, hogy az isteni tisztelet a Lüders által nem rég agyonlövettet tiszteket illeti, hogy tehát az egész, politikai tüntetés. A lelkész azonnal a főparancsnokhoz ment s a dolgot följelentette. Mint mondják, sz.-pétervári orosz körökben e hir nagy levertséget okozott.

Ujabbak. Temesvár jul. 11. Abdi basát Glavicznál a montenegroiak visszaverték, hol a törökök 3000 (?) embert vesztek. Dervis basa élelemmel akarta ellátni Niksicht; azonban visszavertették s 2000 (?) emberét hagyta a csataterén.

— Belgrád, jul. 11. A porta biztosa, küldetését bevégeztnek nyilvánítván, el akart utazni; azonban kormányának ellenparancsa következtében maradt a helyén.

— Frankfurt, jul. 10. A szövetségi tanács mai ülésében Baden a szövetség-egyleti törvény s az 1854-i szövetség-egyleti törvény eltörlését, illetőleg az engedélyek visszavételéről szóló §. kihagyását indítványozta.

— Páris, jul. 10. A „Patrie“ jót mer állani a következő hírek valódiságáról: Franciaország soha sem fog Juarezal alkudozni. Ha a francziák bevonulnak Mexikóba, meg fogják kérdezni a mexikoiakat s kívánataikra lelkiismeretes tekintettel lenni. Franciaország csak a köteendő szerződés teljes végrehajtása után fogja Mexikót elhagyni.

— Athéne, jul. 9. A nemzetörseget tárgyzó törvényjavaslat a bizottmányi tanácskozásokon keresztül ment s a kamara elébe terjesztetett. Syrabán a közési tanács újráválasztása alkalmával a volt polgármestert s mindazokat a tanácsosokat, kik a felkelési kiáltványt aláírták, újból megválasztották. Elliot rendkívül biztos angol követ elutazott.

— Páris, jul. 11. A „Patrie“ írja: A Francia- és Oroszország közti alkudozások általános egyetértésre vezettek. A két hatalom megegyezett a keleti keresztények kérdésének megvizsgálása és megoldása, úgy szintén Olaszország ügyének azonos méltánylása iránt. Az alap, az elismerés, már megvan; azonban meghatározták az utat is, melyet a turini kabinetnek a függő kérdésekben követnie kell, hogy bonyodalmakat kikerüljön. Hasonló egyetértés jött létre Schleswiget illetőleg is.

— Uj-York, jun. 30. A külszövetkeztettek megtámadták az egyesületi hadserget Richmondnál jun. 26-án. A csata két napig tartott; a veszteség mindkét részről tetemes. Az egyesületi csapatok a külszövetkeztettek által üzeve Richmondtól néhány mérföldnyire visszahúzódtak. Az egyesületi csapatok kiürítették Whitehouve-t.

Távirati tudósítás a bécsi börzéről

Julius 14-kén: Nemzeti kölcsön 82.—. 5%, Metalliques 71.—. Bank-részvény 805.—. Hitel-részvény 214.60. Váltó Londonra 127.50. Ezüst 125.—. Arany 6.8.

Julius 11-dikén: Urbéri kárpótlási kötvény: Magyar országi 72.25. Erdélyi 70.75.

T. és felelős szerkesztő DOZSA DANIEL.

H I R D E T É S E K.

HIVATALOS.

(643)

Sz. 2054. 1862. Hirdetmény.

Nemes Kolozsmegye id. törvényszéke részéről ezennel közhírré tétetik, hogy az alkotmányos törvényes Derékszékek által 1862 januar 7-én 65 szám alatt hozott végzés következtében Korbuly Bogdán báró Bánffy Zsigmond elnök 2000 o. é. forint váltókövetelése és járulékal felbajtása végatt alperes báró Bánffy Zsigmond bánffyhuynadi és abhoz tartozó Sárvasár, Malomszeg, Nagy-Sebes, Jegeristye és Nyires helységeken fekvő összesen 247,41 5ft 46 2/3 o. é. kr. becsült részjóságai idei junius 24-én, mint első árverési határnapon el nem adathatván, azon jóságok folyó évi augusztus 25-ére Kolozsvárt, ezen megyei törvényszék kiadóhivatala szobájában d. e. 9 órakor kitűzött második árverezési határnapon, a többet ígérőnek a becsáron alól is el fognak adatni.

Miről is a venni szándékozók az alkotmányos törvényes Derékszékek idei januar 7-én 65 szám alatt közzétett hirdetményére való hivatkozással értesítettnek és egyszersmind felszólítottanak a jelzálogos hitelezők, kik az elárverezendő ingatlanokra zálogjoggal bírnak, hogy követeléseiket az ingatlanok eladása előtt annál bizonyosabban ide jelenték be, mivel különben csak is önmagoknak tulajdoníthatják, ha a vételár felosztás közbenjöttükön kívül fog megéjtetni, s abból, a mennyiben az a követelések fedezésére netalán elegendő nem volna, nem részesíttetnének.

Nemes Kolozsmegye Törvényszékének Kolozsvártt, 1862 dik év julius hó 8-dik napján tartott üléséből.

(644)

Sz. 2055. 1862. Hirdetmény.

Nemes Kolozsmegye id. törvényszéke részéről, az idei aprilis 14-iki 237 számú hirdetményre vonatkozva, közhírré tétetik, miszerint alperes báró Bánffy Zsigmondnak Korbuly Bogdán 19,687 ft 50 kr. követelése végett eladandó szándékolt bánffyhuynadi és abhoz tartozó Sárvasár, Malomszeg, Nagy-Sebes, Jegeristye és Nyires helységeken fekvő összesen 247,415 ft 46 2/3 kr. o. é. becsült részjóságai idei junius 24-én mint első árverési határnapon el nem adathatván, azon jóságok idei augusztus 25-én d. e. 9 órakor Kolozsvártt, ezen megyei törvényszék kiadó hivatala szobájában tartandó árveréskor, mint második árverési határnapon a többet ígérőnek becsáron alól is el fognak adatni.

Miről vásárolni szándékozók ezen törvényszéknek idei aprilis 14-dik napján 237. sz. alatt közzétett hirdetményre való utalás mellett értesítettnek s egyszersmind felszólítottanak a jelzálogos hitelezők, kik az elárverezendő ingatlanokra zálogjoggal bírnak, hogy követeléseiket az ingatlanok eladása előtt annál bizonyosabban ide jelenték be, mivel különben csak is önmagoknak tulajdoníthatják ha a vételár felosztása közbenjöttükön kívül fog megéjtetni, s abból, a mennyiben az netalán a követelések fedezésére elegendő nem volna, nem részesíttetnének.

Nemes Kolozsmegye törvényszékének Kolozsvártt, 1862julius 8-án tartott üléséből.

(637)

Ad № 4362. 1862.

(3-3)

Árverési hirdetmény.

Ezennel közhírré tétetik, hogy a kolozsvári cs. k. kerületi pénzügy-igazgatóság iró-dájában folyó év julius 21-kén reggeli 9 órakor felsőbb jóváhagyás reménye alatt tartandó nyilvános árverés után, a rom. kath. alapítványi uradalomhoz tartozó serfőzőház Kolozs-Monostoron minden hozzá tartozó épületekkel, meglévő szerekkel és eszközökkel, va'amin két helyben Kolozs-Monostoron, és egy Kolozsvártt az ugy nevezett „Fiscus épületében“ lévő koresmákkal együtt, három egymásután következő évre u. m. folyó év november 1-ső napjától kezdve az 1865 ik év october utolsó napjáig haszonbérbe fog adatni, — kikáltási árul a jelen évenkénti 9502 ft. 98 kr. oszt. értékű haszonbér fog alapul vétetni.

Az árveréshez csak oly egyének járulhatnak, s csak olyanaktól beadott írásbeli ajánlatokra leend tekintet, kik becsült-tességtükről, feddhetetlen magok viseletükről, s vagyoni állásukról, ugy általánosan, mint az árverező bizottmány előtt ömeretekes, vagy pedig ezen tulajdonságukat az illető politiai hivatal bizonyítványával hitelesen kimutatják.

A netalán külföldi árverező köteles az érintetteknek kívül még az árverési föltételekben megnevezett körülményeket hitelesen kimutatni.

Haszonbérleti vágyók kötelesek az árverés kezdete előtt a kikáltási ár 10 százdtólját u. m. 951 ft. oszt. értékben bálnapénzül (Vadium) az árverezési bizottmánynál befizetni, mely a kevesebbet ígérőknek az árverés berekesztése után azonnal a legtöbbet ígérőknek pedig mint haszonbérleti vállalkozónak, csakis a meghatározott biztosíték (Cautio) letétele után fog visszaadatni.

Az árverés ke detéig írásbeli 36 ujkrájazáros bélyeggel szabályszerűleg ellátott, az ajánlkozó kereszt és vezeték nevel sajátkezűleg aláírt, bépecsételt ajánlatok is elfogadhatnak, ha azok a meghatározott bánatpénzzel, avagy annak valamely áladalmi pénztárnál befizetéséről szóló nyugtával ellátva leendnek. — Az írásbeli ajánlatban az ígért öszvegnak számmal és bettivel kell kitéve lenni, mint szintén azon nyilatkozatot magában foglalni, hogy ajánlkozó nagykoru, s az árveréshez feljogosított egyén, ki a haszonbérleti tárgyat tökéletesen ösmeri, s magát minden árverési föltételeknek, melyek előtte különben is tudva vannak — aláveti.

Ha a szóval és írásban tett ajánlatok egyenlők lennének, ezen esetben az árverésnél tett utolsó szóvali ígért előnnyel bírand, egyenlő írásbeli ajánlatoknál az elsősg sor-húzás után fog elhatározatni, hiányos írásbeli ajánlatokra pedig semmi tekintet nem leend.

A haszonbérleti és árverési bővebb föltételek az árverés kezdete előtt föl fognak olvastatni, addigis pedig, az alóljelölt kerületi pénzügy-igazgatóság levékiadó osztályában a rendes hivatali órákban átnéztetők.

A helybeli cs. k. kerületi pénzügy-igazgatóságtól.

Kolozsvártt, julius 2-án, 1862.

Nyomatott az ev. ref. főtanoda bettivel. (Bel-farkasutca 74 sz.)